

УДК: 327(4)

**PROSPECTS AND CHALLENGES OF UKRAINIAN EUROPEAN
INTEGRATION****ПЕРСПЕКТИВИ ТА ВИКЛИКИ УКРАЇНСЬКОЇ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ**

Skrypnyk O. M. / Скрипник О. М.

c.h.s., as.prof. / к.і.н. доц.

ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-1904-3468>

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини,

Умань, Садова 28, 20300

Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University,

Uman, Sadova 28, 20300

Анотація. В роботі розглядається євроінтеграційний шлях України та його подальша перспектива, досягнення та провали в політиці євроінтеграції, можливі позитивні та негативні наслідки для України від вступу до Євросоюзу. Визначено досягнення та провали в євроінтеграційній політиці протягом 2014-2021 рр. Проаналізовано вплив повномасштабної війни на євроінтеграційний поступ та перспективу швидкого вступу України до ЄС.

Ключові слова: ЄС, Україна, демократія, інтеграція, реформи.

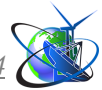
Вступ. Україна є невід'ємною частиною європейської цивілізації та має давні потужні культурні, політичні та економічні зв'язки з Європою. Після розпаду Радянського Союзу та проголошення незалежності в Україні виникла потреба розбудови нової політико-економічної системи та суспільного устрою, за рахунок чого можлива успішна інтеграція в світовий ринок та міжнародні відносини. А завдяки відкриттю кордонів українське суспільство отримало можливість подорожувати, працювати та навчатися в Європі, що позитивно вплинуло на формування проєвропейських поглядів населення.

Євроінтеграція – є складним і, часто, суперечливим, проте все ж дуже вигідним процесом політичної, соціально-економічної і, певною мірою, культурної інтеграції європейських держав, який дозволяє їм спільними силами бути потужною силою на світовій арені.

Основний текст. За останні дев'ять років, після Революції Гідності та вторгнення Росії, Україна зробила значні кроки на шляху євроінтеграції та здобула статус кандидата на членство в Європейському Союзі.

Безумовно, наш європейський шлях далекий від завершення – реформування держави за європейським зразком не завершено, багато проблем досі не вирішені, але це не дає Україні жодних підстав, щоб змінити зовнішньополітичний курс. Українці усвідомили себе невід'ємною частиною Європи, а кривава, екзистенціальна повномасштабна війна, розпочата росіянами, показала, що становлення частиною ЄС та НАТО є єдиним варіантом елементарного виживання української держави та нації. Адже поки що немає жодних підстав вважати, що Росія в близькій та середній перспективі демократизується, подолає імперську ментальність та відмовиться від загарбницької колоніальної політики.

Згідно опитування, проведеного Соціологічною групою «Рейтинг» в лютому 2023 р., 87% респондентів виступають за вступ України до ЄС [1].

Одною із ключових і стратегічних переваг вступу України до ЄС є долучення до політики Європейської колективної безпеки [2, с. 73]. Європейський Союз завжди приділяв особливу увагу забезпеченню та підтримці миру в Європі, проте після повномасштабного вторгнення Росії в Україну, цьому питанню почали приділяти набагато більше уваги. Європейські країни збільшують видатки на армії, мобілізують ВПК, нарощують військову присутність в країнах Балтії та Центрально-Східній Європі та усвідомлюють, що не можуть бути осторонь будь-якого конфлікту в Європі чи поблизу неї.

Значущим є сприйняття України як фронтиру Європи та її східного щита – набагато краще допомогти українцям зупинити російську загрозу, ніж впустити її вглиб Європи.

Надзвичайно важливими є європейські кредити та інвестиції, які вже відіграють велику роль в підтримці нашої держави, а з часом їх роль тільки буде зростати. Адже після війни, перед Україною буде стояти потреба відбудувати, реформувати чи вдосконалити більшу частину інфраструктури та економіки, що потребує колосальних фінансових ресурсів. Вступ до ЄС збільшить зацікавленість європейських країн в підтримці стабільності та розвитку в Україні.

Відповідно до вимог вступу до ЄС, в Україні має бути завершений процес створення ефективних демократичних інституцій, які стоятимуть на захисті демократії, рівності громадян та усіх їх прав і свобод. Створення в країні розвиненого ринку, закріплення тенденції до економічного зростання, які є частиною «копенгагенських критеріїв» стануть важливим фактором впевненості європейських еліт у вкладених капіталах [2, с. 76].

Велике значення для української економіки, буде мати і перехід на виробничі стандарти ЄС, оновлення та розвиток виробництв, збільшення національного капіталу та золотовалютних фондів України, захист національних підприємств, збільшення частки товарів з високою доданою вартістю в національній економіці дозволять перетворити Україну на конкурентоспроможну державу, яка зможе зайняти вигідне для себе місце в економіці ЄС [2, с. 77]. Ключовими для України стануть сільське господарство, металургія, сфера послуг, ІТ-сфера та військова промисловість.

В Україні важливою проблемою все ще залишаються остаточне реформування системи охорони здоров'я та соціального захисту. Згідно із задекларованим захистом прав людини, ЄС приділяє важливу увагу даним державним інституціям та питанню приватної медицини. Для України буде корисним відмовитися від постсоціалістичних підходів і перейняти досвід європейських держав у наданні соціальних послуг, завдяки яким суспільство може відчувати власну захищеність та цінність для держави. Вступ до ЄС стане важливим стимулом для розширення прав робітників, їх ефективному захисту та реформуванню системи профспілок. Це не лише покращить соціальну ситуацію в державі, але й допоможе подальшому розвитку економіки [3, с. 116].

Українські та європейські політики роблять постійні заяви, щодо необхідності швидкого вступу України до ЄС та НАТО. При цьому, українська сторона постійно робить акцент на повній готовності українського суспільства.

Проте чи можна сказати, що дана подія відбудеться в найкоротші терміни? Чи виправданий поспіх? Чи дійсно Європа та Україна готові до швидкої остаточної інтеграції? Чи, не зважаючи на російську загрозу, необхідно надалі обережно та обдуманно проводити інтеграцію?

В першу чергу, вважаю, потрібно зазначити, що до завершення війни варто дуже скептично ставитися до можливості вступу України в ЄС. Європейський Союз не є всесильною організацією, і деякі проблеми просто не здатен вирішити. Прикладом цього є Кіпр, північна частина якого окупована Туреччиною. Остання є членом НАТО, а тому ЄС, підтримуючи Кіпр, як свого члена, не може застосовувати радикальні дії проти Туреччини, яких буде достатньо для вирішення проблеми.

Європейські країни чітко усвідомлюють, що Україна бажає повернути усі окуповані території, включно з Кримом та Донбасом. Наш вступ в ЄС до вирішення цього питання автоматично означає, що європейські країни будуть змушені вступити в протистояння з Росією на глобальнішому рівні, ніж навіть на нинішньому етапі. А це створює певні страхи як серед політиків, так і просто громадян Європи.

Потрібно розуміти, що процес розширення ЄС є дуже складним, та має протиріччя як всередині України, так і всередині ЄС [4]. Економічна криза в Греції, яка вдарила по всьому ЄС, вихід Великої Британії з Союзу та інші негаразди теж стали наслідком неефективності ЄС у вирішенні економічних, політичних та соціальних проблем. З огляду на це, Європейський Союз більш обдуманно підходить до процесу власного розширення.

Не зважаючи на те, що, загалом, всі країни Європи, в більшій чи меншій мірі, допомагають Україні у боротьбі проти Росії, їх позиція щодо перемоги та майбутнього нашої держави дещо відрізняється.

Польща та країни Балтії мають найбільш радикальні позиції – відчуваючи близьку загрозу з боку Росії та Білорусі, вони бажають повного військового та політичного розгрому путінського режиму, поглиблення ізоляції, ядерного роззброєння та, навіть, розпаду російської держави. Проте країни «старої Європи», як от Франція та Німеччина, мають більш помірковані позиції.

Претендуючи на геополітичне лідерство, ці країни обережно ставляться до будь-яких змін сил на політичній карті, а можливий розпад великої ядерної держави викликає страх через негативні наслідки. Криваве вторгнення в Україну цілком імовірно може привести до політичної кризи в Росії та її часткового розпаду. Питання російської ядерної зброї, розширення китайського впливу в Центральній Азії (взамін російського), зміна балансу на Близькому Сході, нові можливі війни на Кавказі та в Сибіру – це лише частина викликів, які стоять перед «старою Європою».

Не варто забувати і про те, що вступ України до ЄС приведе до зміни представницької пропорції країн в європейських інституціях. А спільна робота представників України, Польщі, країн Балтії, Чехії, Словаччини може змістити баланс сил із Заходу Європи на Схід, що не може не турбувати Францію, Німеччину чи Італію.

Особливої уваги заслуговують перипетії з деякими сусідами України –

Угорщиною та Румунією. Угорський прем'єр-міністр В. Орбан, маючи зв'язки з Кремлем, не лише дистанціюється від війни та постійно заважає швидшому введенню санкцій [5], але й робить заяви, в яких звинувачує Україну в «утисках» угорської меншини [6], вимагаючи переглянути закони про мову та національні меншини. Це дає підстави очікувати маніпуляції стосовно підтримки вступу України в ЄС з боку угорців.

Румунія, на відміну від Угорщини, надає Україні значну підтримку, проте теж має претензії до України, пов'язані з дунайськими портами Ізмаїлу та Рені [7]. Тривалий час Румунія блокувала розвиток українського дунайського судноплавства, намагаючись монополізувати гирло Дунаю, але в умовах продовольчої світової кризи вона була змушена піти на поступки.

Потрібно пам'ятати і про внутрішні проблеми України, які не змінила навіть повномасштабна війна. Під великим питанням залишається ефективність колишніх представників проросійських партій, що зберегли свої мандати; політиків, які розпочали свою кар'єру ще в 90-ті рр. та мали зв'язки як з олігархами, так і злочинними організаціями. Український політикум навіть зараз намагається зберегти своє привілейоване становище, створюючи досить розмиті закони зі способами їх обходу.

Процес дерусифікації та дерадянзації також далекий від завершення, адже це не лише боротьба з культурно-мистецьким та ідеологічним впливом окупанта, але й європеїзація мислення та ментальності українців, формування політичної та громадянської культури, поваги до законів, приватної власності та людської індивідуальності. Адже без демократичного, громадянського суспільства не буде відповідального, ефективного політикуму та розвиненої державності.

Сам процес дерусифікації також може стати перешкодою для євроінтеграції. Законодавство ЄС вимагає створити умови для забезпечення прав нацменшин, проте для України стратегічно важливим є боротьба з російською культурою, яку наш ворог використовує як інструмент війни. Ми маємо уже зараз бути готові до вирішення цієї проблеми.

Після повернення окупованих у 2014 р. Криму та Донбасу та після депортації росіян, які незаконно переселилися на ці території, ми отримаємо кілька мільйонів українських громадян (дійсних та колишніх), які більше дев'яти років жили в зовсім іншому культурно-інформаційному просторі. Для багатьох з них ворог не лише Україна, але і країни Заходу. Ба більше, ментальність цих людей деформована та не готова до повноцінної інтеграції з Європою.

Безумовно, за наявності екзистенціальної загрози з боку Росії, Україна мусить значно швидше підготуватися до вступу, але, незалежно від цього, ми не маємо відмовлятися від виважених та систематичних реформ задля поспіху, в якому можемо допустити болючі помилки. Євроінтеграція має бути для України не самоціллю, а методом створення успішної та розвиненої європейської держави, готової стати ефективною частиною Євросоюзу.

Як і будь-яке інше міждержавне об'єднання, Європейський Союз має не лише переваги, але й ряд негативних наслідків, що є викликом для держав-

кандидатів на вступ до ЄС.

Постсоціалістичні країни Балтії та Польща пережили потужні економічні негаразди після вступу до ЄС. У Греції виникла боргова криза. Протиріччя між членами ЄС, нездатність швидко та ефективно подолати загальноєвропейські кризи та негаразди викликають критику ЄС, незадоволення частини населення та політичних еліт в різних країнах Європи. Прикладом цього є рух Brexit у Великій Британії. Україні, з огляду на уже здобуті досягнення та економічні негаразди, пов'язані з війною, буде легше пройти даний етап, адже не буде настільки різкого падіння рівня життя. Проте це ще один доказ, що ми маємо об'єктивно оцінювати євроінтеграційний процес та усвідомлювати всі можливі небезпеки та загрози для України, не створюючи ілюзій.

Довгий час проросійські діячі та різноманітні критики «європейського шляху» пропагували тезу часткової або повної втрати Україною суверенітету, після вступу держави до ЄС [3, с. 116]. Проте дане твердження, загалом, є спекуляцією. ЄС є добровільним об'єднанням, в якому держави не втрачають власного суверенітету, а «об'єднують» його з суверенітетами інших держав заради досягнення кращих результатів у зовнішньополітичній, економічній та інших сферах існування держав [8].

Складною та поширеною проблемою залишаються політичні корупційні махінації [9]. Як от недавній корупційний скандал в Європарламенті. А з огляду на наявність корупції в Україні, важливо розуміти, що у випадку України небезпека часткової втрати суверенітету цілком існує. Можуть виникнути спроби підкупити українські політичні та економічні еліти або використати політичний тиск на них задля прийняття Україною тих рішень, що вигідні іншим країнам ЄС.

Найбільш небезпечним наслідком вступу до ЄС може стати загострення соціальних проблем, криз і протиріч, які виникли в наслідок війни і які можуть перерости у соціальну катастрофу [10, с. 67]. Демографія в Україні вже давно мала назриваючі проблеми, але внаслідок повномасштабного вторгнення мільйони українців стали вимушеними біженцями у країнах Європи. І чим довше триває війна, тим більше з них знаходять роботу, новий дім, соціальні зв'язки. Багато біженців після війни все ж повернуться до України, але значна частина – залишиться в інших країнах. Відкриття кордонів для чоловіків в повоєнні часи, з огляду на можливе повторення російської агресії в майбутньому, теж може викликати нову хвилю еміграції. Вступ до ЄС, полегшення отримання громадянства європейських країн тільки посилить та полегшить процес міграції.

Висновки. Вступ України до ЄС нині є лише питанням часу і жодного іншого шляху виживання та розвитку держави в нинішніх умовах немає, проте ми все одно маємо критично та об'єктивно оцінювати процес євроінтеграції, який не є легким та швидким, а поряд з перспективами ставить перед Україною ряд викликів. Україна зможе отримати нові інвестиції для повоєнної відбудови та розвитку, підвищити свій військовий потенціал, стати дійсно суб'єктом політичної арени, розбудувати правову та демократичну державу. Але одночасно Україна має бути готова до перипетій з деякими країнами ЄС,

пошуку компромісів між вимогами до реформ Європи та національними інтересами, вирішення економічних, соціальних, політичних та демографічних проблем. Лише завдяки швидкому, але без поспіху, виваженому поступу на шляху євроінтеграції ми зможемо стати повноцінним членом європейської спільноти.

Література:

1. Вступ України в ЄС підтримують 87% громадян, у НАТО – 86%. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/3673154-vstup-ukraini-v-es-pidtrimuut-87-gromadan-u-nato-86.html>
2. Осадча Н. В. Характеристика процесу інтеграції України до Європейського Союзу. *Економічний вісник Донбасу*. 2011. № 3 (25). С. 71-81.
3. Кваша. О. С., Синякова А. В. Україна та ЄС: проблеми та перспективи інтеграції в сучасних умовах. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2019. Вип. 23. С. 112-117.
4. Потіха А. Україна – ЄС: підсумки засідання Ради асоціації та перспективи внесення змін до Угоди про асоціацію. URL: http://nbuviap.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=5120:perspektivi-integratsiji-ukrajina-es&catid=8&Itemid=350
5. Угорщина і Румунія: як Україні бути з несхожими сусідами. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/rumuniya-uhorshchyna-ukrayina-vidminnosti/32026440.html>
6. У МЗС відповіли на заяву про те, що Угорщині важко підтримувати Київ через «утиски нацменшин». URL: https://lb.ua/world/2022/01/28/504135_mzs_vidpovili_zayavu_pro_te_shcho.html
7. Модернізація дунайських портів потребує \$200 мільйонів – Кубраков. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3522575-modernizacia-dunajskih-portiv-potrebue-200-miljoniv-kubrakov.html>
8. Проблема обмеження державного суверенітету в умовах інтеграції України до ЄС. Аналітична записка. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/mizhnarodni-vidnosini/problema-obmezheniya-derzhavnogo-suverenitetu-v-umovakh>
9. Особливості протидії політичній корупції в країнах ЄС. URL: <http://academy.gov.ua/ej/ej14/txts/Tinkov.pdf>
10. Сіренко К. Ю. Євроінтеграційна політика України: позитивні та негативні аспекти. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2019. Вип. 22. С. 65-68.

Abstract. *The paper examines Ukraine's European integration path and its future prospects, achievements and failures in the European integration policy, possible positive and negative consequences for Ukraine from joining the European Union. Achievements and failures in the European integration policy during 2014-2021 are identified. The impact of a full-scale war on European integration progress and the prospect of Ukraine's rapid accession to the EU are analyzed.*

Key words: EU, Ukraine, democracy, integration, reforms.